

Vint-i-cinc Escoles d'Estiu de Mallorca

Balanç d'urgència

Miquel F. Oliver

El present article és un avanç de la investigació realitzada per l'autor¹ amb el títol "Vint-i-cinc Escoles d'Estiu de Mallorca" i que serà publicat properament en un llibre col·lectiu realitzat amb motiu del vint-i-cinquè aniversari de les Escoles d'Estiu de Mallorca.

1. Objectius de la investigació

Després de vint-i-cinc edicions de l'Escola d'Estiu de Mallorca (EEM) consideram que és un moment adequat per fer-ne balanç i per avaluar-ne la incidència sobre el professorat de Mallorca, des del punt de vista diacrònic i des de la perspectiva dels continguts

i l'orientació que ha dominat cada una de les èpoques històriques en què es poden emmarcar aquests encontres formatius.

Els objectius que ens hem marcat són els següents:

– Conèixer l'evolució de les EEM des de 1968 fins a l'actualitat.

– Analitzar quina ha estat l'oferta d'activitats formatives de les EEM.

– Conèixer l'opinió de l'equip iniciador d'aquestes EEM, respecte de l'actual situació formativa i de les perspectives de futur.

– Contribuir a l'elaboració de conclusions i propostes d'actuació de cara al futur.

**PRIMERA ESCOLA
D'ESTIU**

2. Fonts consultades

Per aconseguir els esmentats objectius hem consultat els següents documents i arxius:

- Anàlisi documental dels estudis que han tractat el tema
- Consulta dels arxius de l'EEM:
 - Programes
 - Memòries
 - Diaris
 - Dossiers de premsa

Així mateix i per tal de completar l'estudi a nivell qualitatiu hem realitzat entrevistes als membres del primer Secretariat Pedagògic de l'EEM.

3. Dimensions objecte d'estudi

Per realitzar l'anàlisi de les ofertes formatives de les diferents EEM hem elaborat una classificació on, després de l'anàlisi dels programes dels diferents cursos, hem anat situant cada una de les activitats. Aquest fet ens ha facilitat tenir una visió clara i apta per realitzar comparacions i per poder extreure conclusions respecte als trets fonamentals de les esmentades ofertes.

El nostre estudi s'ha basat en les següents dimensions: **Model de formació** (transmissiu, implícit o autònom); **Agent organitzador** (institucional o no institucional), i **Contingut de formació** (activitats curriculars, psicopedagògiques i no escolars). Som conscients que deixam de banda paràmetres no menys importants però creiem que l'anàlisi sota altres dimensions ha d'esser motiu d'una altra investigació.

**DARRERA ESCOLA
D'ESTIU**

4. Apartats del treball

Després de situar històricament els antecedents de la Formació Permanent del Professorat (FPP) a Mallorca s'analitza l'oferta formativa de cada època.

Cinc són les etapes en què hem dividit aquests vint-i-cinc anys d'EEM:

1. Escoles d'Estiu Cèlia Viñas (1968-1971)
2. Secretariat Pedagògic de l'OCB i Comissió Organitzadora (1975-1977)
- El buit pedagògic (1978)
3. STEI (1979)
4. Patronat "Escola d'Estiu de les Illes Balears" (1980-1985)
5. Col·lectiu "Escola d'Estiu de Mallorca" (1986 - fins a l'actualitat)

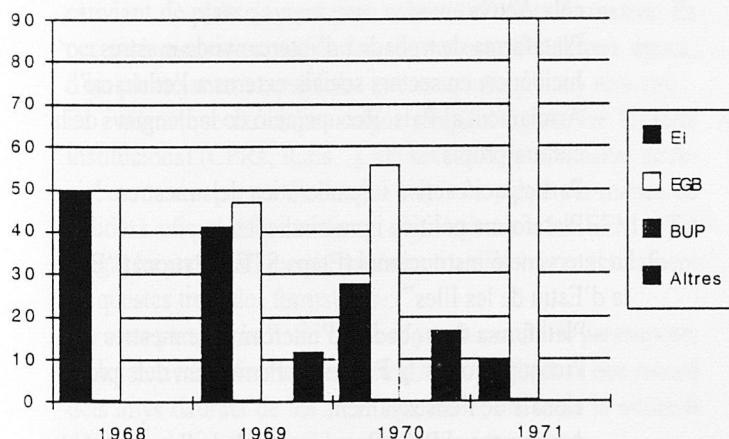
A cada etapa s'han analitzat les activitats formatives segons els següents paràmetres:

- Tipus de contingut formatiu (curricular, psicopedagògic o no escolar)
- Nivell educatiu al qual van adreçades
- Tipus de contingut curricular
- Tipus d'activitats no escolars

A mode d'exemple podem veure el gràfic 1 que ens mostra el nivell educatiu al qual anaven adreçades les ofertes formatives de les Escoles d'Estiu Cèlia Viñas (1968-1971) i on podem observar que allò que en un principi fou una oferta equilibrada entre Educació Infantil (preescolar o parvulari en aquells moments) i EGB va anar canviant de cara a la disminució de l'oferta d'Educació Infantil i un importantíssim augment de l'oferta d'EGB. En aquesta època no es va comptar amb cap tipus d'oferta adreçada a BUP.

Gràfic 1.

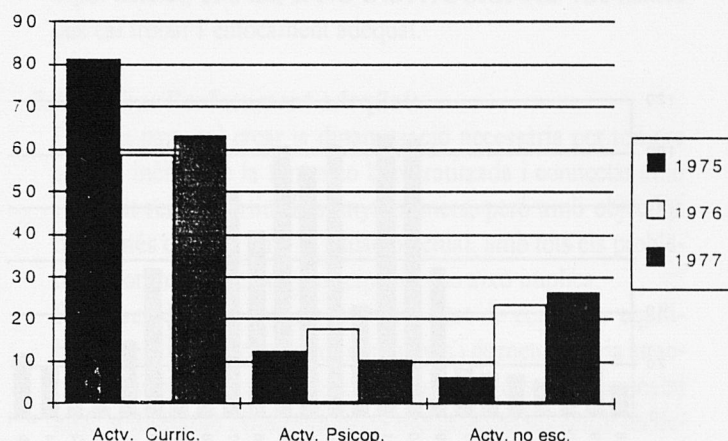
Activitats segons el nivell educatiu al qual van adreçades (1968-1971)

Al gràfic 2 veiem les activitats formatives segons el tipus de contingut formatiu de l'etapa del Secretariat Pedagògic de l'OCB i la Comissió Organitzadora. Com podem observar, al llarg d'aquesta etapa es van reduint les ofertes referides a activitats curriculars, les activitats psicopedagògiques més o menys s'estabilitzen i les activitats que van augmentant són les no escolars.

Gràfic 2.

Activitats segons el tipus de contingut formatiu (1975-1977)

Per altra banda l'estudi analitza les vint-i-cinc EEM d'una forma global (vegeu a mode d'exemple els gràfics 3 i 4)

La investigació compta també amb una entrevista als membres del primer Secretariat Pedagògic de les EEM, la qual cosa ens facilita una anàlisi qualitativa del tema d'estudi.

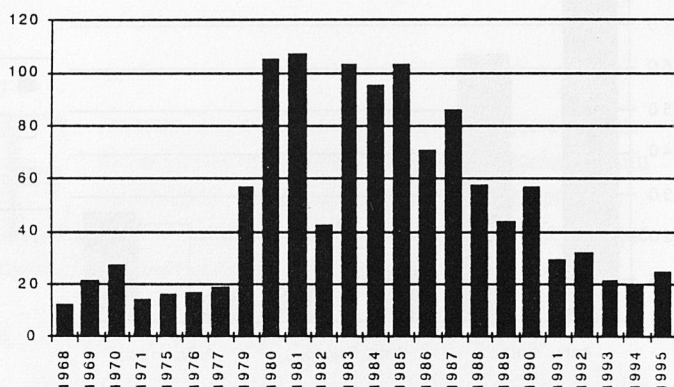
Per acabar es presenten un conjunt de conclusions que pretenen convertir en propostes d'actuació de cara al futur de les EEM totes les dades sorgides de la present investigació

5. Conclusions

- Les diferents èpoques o etapes naturals de les EEM, es poden agrupar en tres grans blocs:
 1. La Renovació: iniciativa dels mestres –franquisme i transició– (1968-1978)
 2. La intervenció institucional –STEI-Patronat "Escola d'Estiu de les Illes Balears"– (1979-1985).
 3. Eclipsament a causa de la formació institucional –Col·lectiu "Escola d'Estiu de les Illes"– (1985-fins a l'actualitat)
- L'EEM, de l'etapa de la Renovació: iniciativa dels mestres, és a dir, durant els darrers anys del Franquisme i la transició, és l'única oferta de FPP que hi ha a Mallorca i es caracteritza per:

- La renovació de l'escola
- La instauració de l'Escola Activa
- La defensa de la Llengua i la Cultura pròpies
- Abarcava tot un sector social que anava més enllà del món estrictament educatiu, acollint ciutadans i col·lectius d'altres sectors.
- Es va constituir com a plataforma de reivindicacions socials, culturals i polítiques com efecte compensador de les mancances associatives i organitzatives de l'època.

Gràfic 3.
Índex d'oferta formativa²

- L'EEM registra el seu major índex d'oferta formativa durant l'època de la intervenció institucional (Patronat "Escola d'Estiu de les Illes") i durant els primers anys del col·lectiu "Escola d'Estiu de Mallorca", és a dir, entre l'inici de la democràcia i la creació dels CEPs.
- A partir de l'any 1985 la institució que domina l'àmbit de la FPP és el CEP, que substitueix d'aquesta manera l'EEM.
- Després d'haver servit com a revulsiu perquè l'Administració Educativa iniciés la tasca d'organitzar la FPP i després també de participar-hi en la gestió dels primers anys (com a membre de la comissió Assessora del CEP), l'EEM inicia un procés de disminució de la seva oferta-demanda (eclipsament).
- El contingut formatiu ha anat canviant al llarg dels anys. Les activitats curriculars han anat disminuint, en benefici de les activitats no escolars, les quals han augmentat considerablement des de la creació dels CEPs. Per altra banda les activitats psicopedagògiques s'han mantingut estables registrant una mitjana del 13 % del total de l'oferta.
- L'oferta s'ha adreçada majoritàriament a EGB i, en segon ter-

me, a Educació Infantil. L'oferta adreçada a BUP ha estat molt escassa i no parlem d'altres nivells educatius com l'Educació d'Adults, etc., que s'han contemplat d'una manera molt reduïda.

- Els continguts curriculars que han ocupat majoritàriament els cursos de les EE han estat, per ordre d'importància, els següents: el Llenguatge, les Matemàtiques i les Ciències Socials. En segon terme destacam els cursos referits a Llengua i Literatura catalanes, Ciències Naturals, Psicomotricitat i Expressió Corporal, Expressió Musical, Expressió Plàstica i Artística, Mètodes Educatius i Aspectes organitzatius i pedagògics relacionats amb el currículum.

Els aspectes que menys s'han tractat són els referents a Llengua i Literatura castellanes i estrangeres, Física i Química, Dibuix, Educació Física i Educació Moral i Ètica.

- Els temes de debat i discussió que més freqüentment s'han tractat a les diferents èpoques han estat els següents:

1. La Renovació: iniciativa dels mestres (Etapa Cèlia Viñas i Secretariat Pedagògic OCB/Comissió Org.):
 - Escola activa
 - La Renovació Pedagògica
 - Llengua i cultura pròpies
2. La intervenció institucional (Etapa STEI i Patronat «Escola d'Estiu de les Illes»):
 - Escola Mallorquina (Llengua i cultura pròpies...)
 - Com organitzar l'EE
3. Eclipsament a causa de la formació institucional (Col·lectiu «Escola d'Estiu de Mallorca»):
 - Escola Mallorquina
 - Model Educatiu Propi

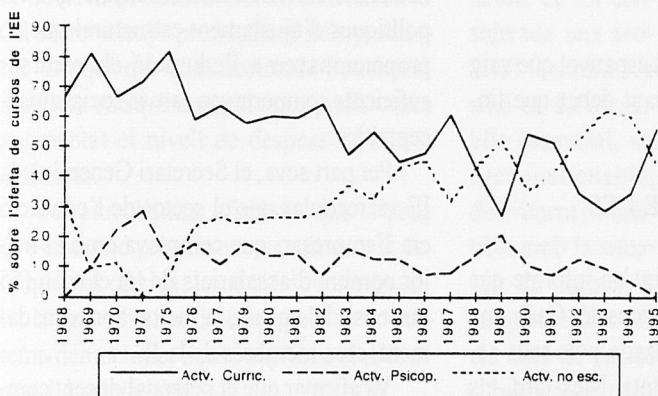
- Els tres diferenciadors de cada una d'aquestes èpoques es poden resumir de la següent manera:

1. La Renovació: iniciativa dels mestres (Etapa Cèlia Viñas i Secretariat Pedagògic OCB/Comissió Org.):
 - Fort interès per la Renovació Pedagògica i per l'Escola Activa.
 - Plataforma de trobada i d'intercanvi de mestres.
 - Incidència en sectors socials externs a l'educació.
 - Arrelament al País. Recuperació de la llengua i de la cultura pròpia.
 - Participació activa i democràtica dels mestres.
 - Plataforma política i pre-sindical.
2. La intervenció institucional (Etapa STEI i Patronat «Escola d'Estiu de les Illes»):
 - Plataforma de trobada i d'intercanvi de mestres.
 - Preocupació per la Formació Permanent dels professionals de l'ensenyament.
 - Arrelament al País. Recuperació de la llengua i de la cultura pròpia.

- Escola Mallorca.
 - Participació activa i democràtica dels mestres.
3. Eclipsament a causa de la formació institucional (Col·lectiu «Escola d'Estiu de Mallorca»):
- Plataforma de trobada i d'intercanvi de mestres.
 - Predomini del debat i reflexió sobre la pràctica educativa i sobre l'arrelament al País.
 - Arrelament al País. Recuperació de la llengua i de la cultura pròpia.
 - Escola Mallorca.
 - Participació activa i democràtica dels mestres.

Gràfic 4.

Activitats segons el tipus de contingut formatiu (per EE)

Situació actual i perspectives de futur:

1. Recuperació de l'esperit renovador:

- Per tal de recuperar l'esperit renovador les darreres EEM van canviant de plantejament però sobretot d'oferta formativa. És per això que no es pot parlar, durant aquesta darrera època, d'un plantejament consolidat que es mantingui any rera any. És evident que no es pot culpar ningú d'aquest fet. L'oferta institucional (CPRs, ICEs...), els sexennis, la necessitat de reciclar-se en aspectes de llengua i cultura pròpia, la manca de validesa oficial dels certificats d'assistència a les EEM... Tot plegat ha provocat que els mestres no assisteixin massivament a aquestes trobades formatives.

Per altra part, els balls de xifres de participació i de pressuposts de les activitats formatives institucionals, afegit al bon record dels anys daurats de les EEM ens ha fet analitzar la situació d'una manera que possiblement no sigui la correcta:

- Sembla que tot curset de Formació Permanent (indistinta-

ment de qui l'organitzi i de qui l'imparteixi) ha de suposar una Renovació Educativa

- Sembla que donam més importància a la quantitat d'assistents que a la qualitat dels cursos.
- Fins hi tot hem arribat ha pressuposar que amb la creació dels CPRs la renovació curricular era un fet i vàrem assajar de canviar el tipus d'oferta (adreçant excessivament els cursos de les noves EEM a aspectes no escolars i alternatius)

Cal que ens centrem, doncs, en recuperar aquest ESPERIT RENOVADOR (i com és natural l'aspecte curricular ha d'esser un dels aspectes a tractar de forma predominant) en el seu espai natural, és a dir, el NO INSTITUCIONAL. Ara només ens cal trobar l'enfocament adequat.

2. Retrobar l'enfocament adequat:

Per una part, cal crear la dinamització necessària per rompre amb la inèrcia de la formació burocratitzada i connectar amb l'esperit reivindicatiu dels anys primers, però amb objectius nous, més d'acord amb la situació actual, amb tots els problemes d'ordre polític i de participació que això implica.

Per altra part, cal superar la incapacitat de combinar equilibradament unes propostes de continguts i de metodologia atractives i lúdiques però al mateix temps eficaces (o funcionals) amb la dispersió i multiplicitat d'ofertes diverses sense un denominador/aglutinador comú.

El repte és omplir un buit existent: "oxigenar" la Formació Permanent burocratitzada sense perdre la participació (ponderada, no és possible ni necessària una assistència massiva com la dels anys 1980-1985), però amb continguts engrescadors. Els grans temes de la nostra educació –llengua, cultura, mètodes...– continuen plantejats com a problemes que ningú, des de les institucions, no soluciona globalment, cal encara que proposes com les de l'EEM contribueixin a buscar-hi resposta. □

Palma, maig de 1996

¹Aquesta investigació forma part a la vegada d'un treball més ampli sobre la Formació Permanent del Professorat a Mallorca i que ha estat dirigit pel Doctor Antoni J. Colom (Escoles d'Estiu) i pel Doctor Bernat Sureda (ICE i CPRs)

²Índex que expressa matemàticament la relació existent entre el nombre de cursos i la durada en hores. En aquest cas el valor assignat a cada curs és 1, ja que tots els cursos tenen la mateixa durada.